

INSTRUKCJA STOSOWANIA

**ŚWIDRÓW Z PŁYTKAMI SKRAWAJĄCYMI
Z DIAMENTÓW POLIKRYSTALICZNYCH PCD
ORAZ DOME DRILL W PRZEMYŚLE GÓRNICZYM**

Zakres zastosowania:

Obrotowe pełnotworowe wiercenie otworów dla celów odmetanowania, iniekcjaży, odwadniania, kotwienia i innych zastosowań, szczególnie w podziemiach kopalń.

Zalety stosowania narzędzi z PCD:

- wysoka prędkość wiercenia,
- długa żywotność narzędzia,
- ostrze samoostrzące bardzo odporne na ścieranie,
- wiercenie długich otworów bez konieczności wymiany narzędzia,
- możliwość stosowania w różnych warunkach geologicznych,
- korzystniejsze parametry pracy wiertnicy w stosunku do narzędzi z węglnikami spiekanymi,
- szeroki zakres zastosowania.

Zastosowanie wg gatunków skał:

- *skały miękkie* -
ił, glina, miękki tutek, wapień miękki, skały gipsowe.
- *skały miękkie do średniotwardych* -
piaski zwarte, łupki ilaste, itowiec, tutek piaszczysty, słabo zwięzły piaskowiec, twardy tutek, miękki wapień
- *średniotwarde skały nieścieralne (nieabrazywne)* -
miękki piaskowiec, łupki ilaste zapiaszczone, łupki ilaste, itowiec, wapień zapiaszczony, miękkie łupki krystaliczne
- *średniotwarde skały ścieralne (abrazywne)* -
średniotwardy piaskowiec, średniotwardy zlepieniec, średniotwardy wapień, twardy tutek ilasty, beton niezbrojony

Wiedzę o realizacji wierceń w konkretnych warunkach geologicznych wspomagają systemy klasyfikacyjne skał opracowane na podstawie wyników pomiarów: wytrzymałości skał na ściskanie, wytrzymałości na wciskanie, ścieralności oraz rozspalności. Konwencjonalne metody klasyfikacji skał dla celów wiertniczych określają tylko przybliżoną charakterystykę warunków stosowania określoną sposobem laboratoryjnym i należy ją konfrontować z wynikami empirycznymi.

Klasyfikacja urabialności skał:

Grupa skał	Urabialność skał	Abrazywność skał	Rozspalność	Abrazywność
	Rp	F	Rp [kN.m ⁻¹]	F [mg.m ⁻¹]
1	Łatwo urabialne	Małoabrazywne	do 400	do 1,0
2		Średnioabrazywne	do 400	1,0 ÷ 3,5
3		Wysokoabrazywne	do 400	powyżej 3,5
4	Średnio urabialne	Małoabrazywne	400 ÷ 600	do 1,0
5		Średnioabrazywne	400 ÷ 600	1,0 ÷ 3,5
6		Wysokoabrazywne	400 ÷ 600	powyżej 3,5
7	Trudno urabialne	Małoabrazywne	powyżej 600	do 1,0
8		Średnioabrazywne	powyżej 600	1,0 ÷ 3,5
9		Wysokoabrazywne	powyżej 600	powyżej 3,5

Klasyfikacja skał wg własności abrazywnych:

Stopień	Ubytek masy węgla	Charakterystyka skał	Rodzaj skał
	[mg.m ⁻¹]		
1	0,3 ÷ 0,5	Bardzo mała abrazywność	Iłowce, łupki
2	0,5 ÷ 1,0	Mała abrazywność	
3	1,0 ÷ 2,0	Abrazywność mała do średniej	Łupki piaszczyste
4	2,0 ÷ 3,0	Średnia abrazywność	
5	3,0 ÷ 6,0	Abrazywność średnia do wyższej	Piaszkowce, zlepieńce
6	6,0 ÷ 15,0	Abrazywność wyższa do wysokiej	
7	15,0 ÷ 50,0	Abrazywność wysoka do b. wysokiej	

Na wartość abrazywności danego materiału ma wpływ ilość oraz wielkość ziaren kwarcu, stopień zaokrąglenia jego krawędzi, udział oraz charakter spoiwa łączącego.

Wartości abrazywności poszczególnych gatunków skał:

Iłowce	0,24 ÷ 0,90
Iłowiec zapiaszczony	0,90 ÷ 1,96
Łupki	0,90 ÷ 1,80
Łupki ilaste	0,60 ÷ 1,18
Łupki ilasto - piaszczyste	1,80 ÷ 4,97
Piaskowiec z przerostem łupków	3,01 ÷ 5,00
Pelosyderyt	0,86 ÷ 2,51
Brusek (toczak)	1,93 ÷ 6,37
Piaskowiec drobnoziarnisty	5,00 ÷ 18,00
Piaskowiec średnioziarnisty	15,00 ÷ 36,82
Piaskowiec gruboziarnisty	21,00 ÷ 49,32
Zlepieńiec drobnoziarnisty	17,08 ÷ 23,36
Zlepieńiec gruboziarnisty	23,00 ÷ 37,81

Na urabialność skał mają wpływ: średnia wielkość ziarna, wielkość maksymalna ziarna, zawartość kwarcu, zawartość węglanów, zawartość tlenku żelaza, zawartość skaleni oraz wytrzymałość na wciskanie.

Klasyfikacja sedymentacyjna wg wielkości ziarna:

Grupa	Średnia wielkość ziarna	Maksymalna wielkość ziarna	Rodzaj skał
	[mm]	[mm]	
1	0,00 ÷ 0,10	0,0 ÷ 0,1	Łupki ilaste i iłowce
2	0,00 ÷ 0,15	0,1 ÷ 0,3	Drobnoziarniste piaszkowce
3	> 0,10	> 0,3	Średnioziarniste, gruboziarniste piaszkowce, zlepieńce

Kolejnym ważnym wskaźnikiem charakteryzującym geologiczne własności skał jest wytrzymałość skał na wciskanie. Wyniki pomiarów różnią się w zależności od przyjętej metodyki, od wielkości i ilości ziaren kwarcu, jak również zależą od rodzaju i ilości spoiwa łączącego.

Wartości wytrzymałości na wciskanie dla wybranych skał:

Łowce	250 ÷ 400 Mpa
Łupki	400 ÷ 700 Mpa
Piaskowce	800 ÷ 1300 Mpa
Zlepieńce	800 ÷ 1300 Mpa

Konstrukcja świdrów z elementami PCD:

Konstrukcję świdrów PCD przedstawia rys. nr 1. Na powierzchni roboczej świdra osadzono całe lub półowki krążków PCD o średnicach 8, 11 lub 13 mm w zależności od średnicy roboczej świdra, konstrukcji narzędzia i przewidywanego zastosowania.

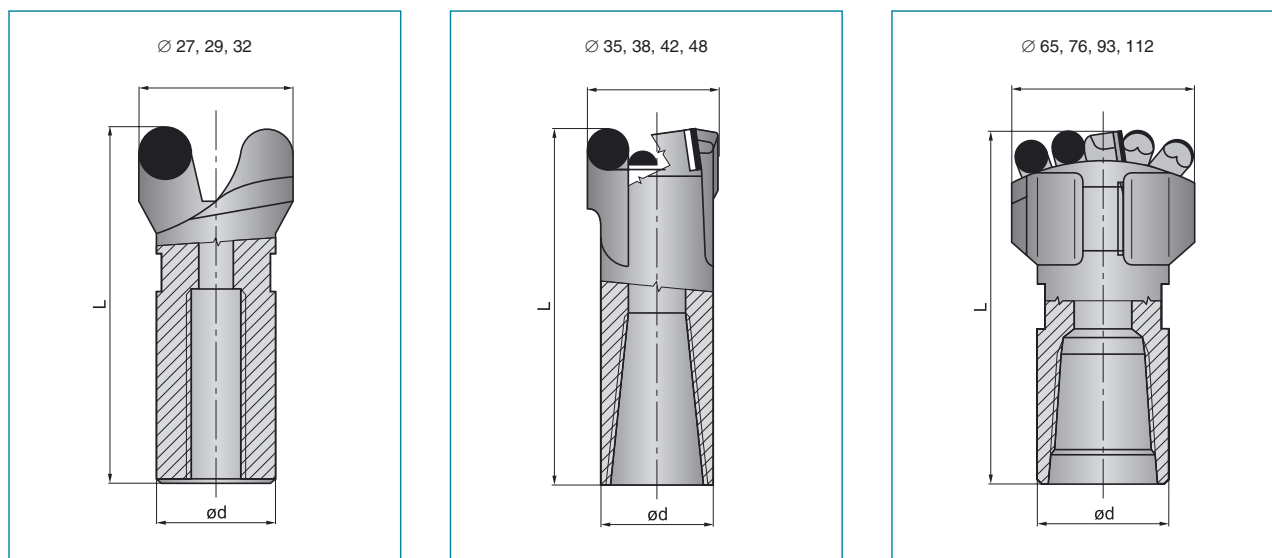
Konstrukcja segmentów PCD w postaci krążków – na podłożu z węglików spiekanych (WS) naniesiona została cienka powłoka diamentu polikrystalicznego (np. oznaczenie handlowe producenta "STRATAPAX"). Warstwa powłoki może mieć powierzchnię płaską – tzw. Flat lub wypukłą – tzw. Dome Drill.

Elementy krążkowe PCD zamocowano w matrycy odpornej na ścieranie, wykonanej metodą proszków spiekanych a osadzonej na korpusie stalowym lub osadzono je na słupkach wykonanych z węglików spiekanych z ujemnym kątem natarcia.

Kalibrację średnicy otworu zapewniają wpuszczone w matrycę płytki z węglików spiekanych oraz ziarna diamentu naturalnego i polikrystalicznego, na średnicy zewnętrznej korpusu matrycy.

Korpus narzędzia jest stalowy z wewnętrznym gwintem walcowym lub stożkowym oraz posiada kanały płuczkowe dla medium chłodzącego, którym może być ciecz lub sprężone powietrze.

Dobór właściwej konstrukcji narzędzia decyduje o wyniku końcowym i dlatego producent lub jego przedstawiciel chętnie udzieli praktycznych wskazówek.

Rysunek nr 1

W tabeli - załącznik nr 2 - przedstawiono podstawowy asortyment produkowanych świdrów wraz z podaniem głównych parametrów wiercenia, natomiast wykres – załącznik nr 3 - przedstawia parametry robocze świdrów w formie graficznej.

Dobór konstrukcji świdra PCD w zależności od warunków geologicznych:

Względna znajomość w zakresie wartości wytrzymałości skał na wciskanie oraz abrazywności jest warunkiem podstawowym dla prawidłowego doboru świdra. Istotnym aspektem jest również doświadczenie jakiego nabywa się w trakcie stosowania narzędzi PCD, a z tym związane ewentualne zmiany w konstrukcji narzędzia celem przystosowania go do konkretnych warunków eksploatacyjnych.

W uproszczeniu można przyjąć, że dla optymalnego zastosowania świrdrów przyjmuje się graniczne wartości dla niżej wymienionych parametrów:

- Abrazywność : 18 mg/m
- Wytrzymałość na ściskanie : 80 Mpa
- Urabialność : 600 kN/m

W praktyce warstwy osadowe posiadają różne wartości wymienionych powyżej parametrów i często się zdarza, że są przekraczane.

Pomiędzy abrazywnością, a wytrzymałością na ściskanie istnieje pewna zależność, z której wynika, że ze wzrostem wytrzymałości zmniejsza się abrazywność.

Znajomością tej zależności można ogólnikowo kierować się podczas doboru narzędzi PCD dla określonych warunków geologicznych, a mianowicie:

- *skały miękkie - wysoka abrazywność*
stosować świrdry PCD z małą ilością elementów skrawających lecz o dużej średnicy (13 mm) z dużym przekrojem otworów dla przepłuczki, konstrukcja osadzenia PCD- na słupkach
- *skały średnie - średnia lub wysoka abrazywność*
stosować świrdry z krążkami średnicy 13 lub 11 mm z powiększoną ilością elementów
- *skały twarde - niska abrazywność*
stosować świrdry z dużą ilością elementów skrawających średnicy 8 mm (mała średnica), konstrukcja osadzenia PCD - w matrycy odpornej na ścieranie.

Ogólnie przyjmuje się zasadę:

wysoka abrazywność - duże elementy skrawające

wysoka wytrzymałość - małe elementy skrawające

Technologia wiercenia:

Technologia wiercenia uzależniona jest od warunków górniczo-geologicznych oraz od rodzaju stosowanej przepłuczki (ciecz lub powietrze).

Z technicznego punktu widzenia lepszą jest przepłuczka za pomocą cieczy (zwykle wody). W trudnych warunkach, dla zapewnienia lepszej skuteczności można zastosować przepłuczkę polimerową. Przepłuczka polimerowa o koncentracji $0,5 \div 1,0 \text{ l/m}^3$ wody przejawia się również obniżeniem oporów tarcia w otworze.

Przedmuchiwanie zwiercin powietrzem wymaga specyficznego zaplecza technicznego, łącznie z zastosowaniem odpowiedniej konstrukcji świdra oraz innej stosunkowo kosztownej infrastruktury.

Do podstawowych parametrów roboczych z wykorzystaniem świrdrów PCD zaliczamy: nacisk, obroty i ilość przepłuczki.

Doboru parametrów wiercenia dokonuje się na podstawie tabeli - zał. nr 2 .

Parametry dotyczące nacisku i ilości przepłuczki, uzależnione są zarówno od konstrukcji świdra jak i od zwiercanej skały. W skałach miękkich należy utrzymywać parametry z górnego zakresu regulacji, natomiast w twardszych skałach z dolnego zakresu z preferencją obrotów .

Dodatkowo można się wspomagać załączonymi charakterystykami wg wykresu - zał. nr 3.

Rozstrzygającym parametrem dla narzędzia są obroty maszyny, która powinna zapewniać dostateczny zakres regulacji.

Wiercenie rozpoczynamy od niższych parametrów obrotów i nacisku, a następnie stopniowo podwyższamy do poziomu optymalnego. Dla optymalnych warunków obowiązuje zasada: wyższe obroty - mniejszy nacisk przy zalecanej ilości przepłuczki.

W warunkach trudnych, np. mało zwężte lub naruszone warstwy skalne, twarde przerosty lub lita twarda skała należy obniżyć obroty i dostosować nacisk.

Istotnym kryterium jest postęp wiercenia, ale równie ważnym kryterium jest eliminowanie wibracji przewodu wiertniczego będącej główną przyczyną uszkodzeń powłoki PCD na powierzchni elementu skrawającego w postaci odprysków.

Kolumna wiertnicza i jej stabilizacja:

Należy zadbać o stosowanie tzw. „szczelnej” kolumny wiertniczej, tzn. mały luz pomiędzy otworem a rurą płuczkową, czyli blisko średnicy świdra, ale z zachowaniem prawidłowego odprowadzania zwiercin. W miarę możliwości stosować gładkie rury płuczkowe (tzn. zworniki tej samej średnicy co korpus rury). Szczelna i sztywna kolumna wiertnicza oznacza lepsze prowadzenie i stabilizację narzędzia w otworze wiertniczym.

Inne zalety:

- redukcja odkształcenia osi otworu
- redukcja wibracji wzdłużnych
- stabilizacja ścianki otworu
- ograniczenie wystąpienia uszkodzeń kolumny wiertniczej, zwłaszcza pęknięcia gwintu na złączach rur płuczkowych
- możliwość stosowania większego nacisku i mniejszego przepływu przepłuczki
- bardziej bezpieczne i szybsze wiercenie.

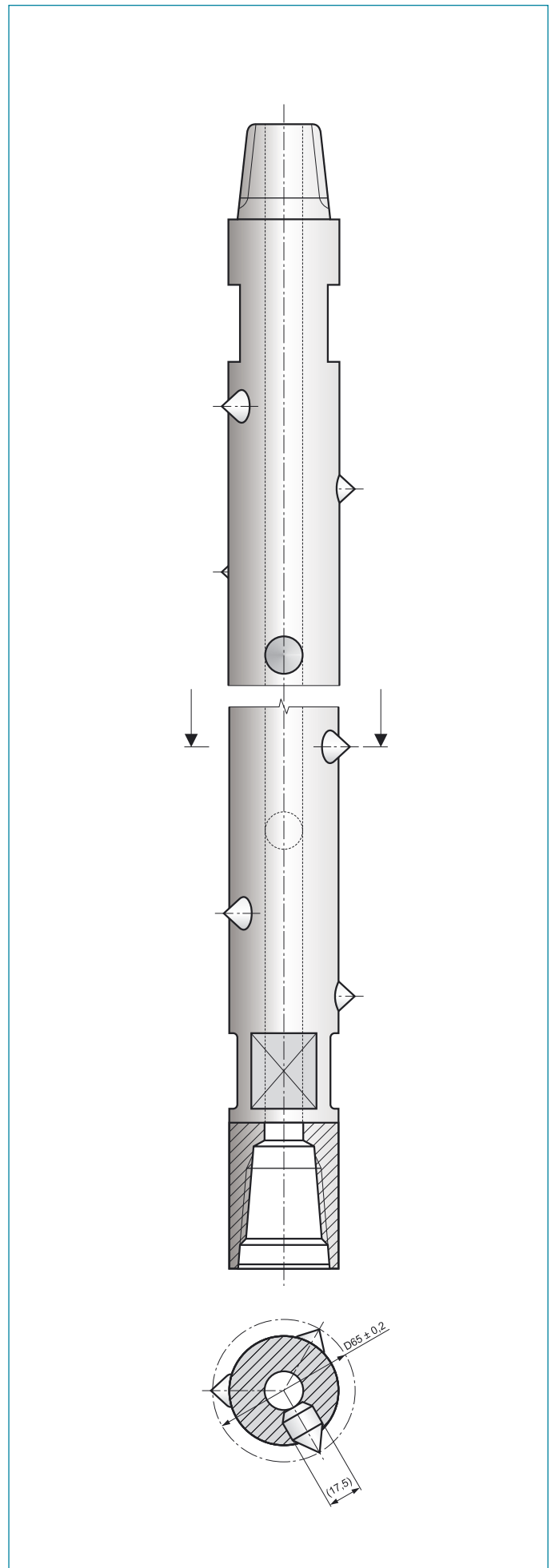
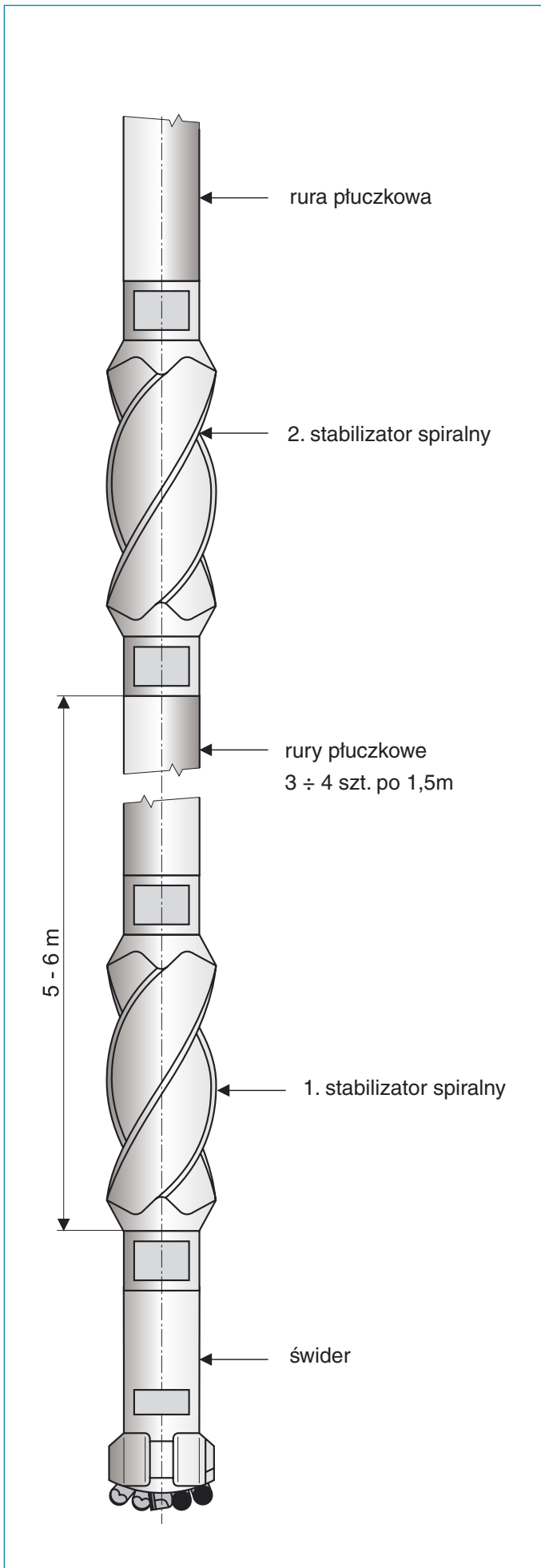
W tabelce – zał. nr 2 „Parametry robocze świdrów...” przedstawione są zalecane średnice rur płuczkowych w zależności od średnicy zastosowanego świdra.

Jeżeli nie można zastosować „szczelnego” zestawu kolumny, zwłaszcza przy wierceniach większymi średnicami 65, 76, 93 i 112 mm, należy stosować stabilizatory przedstawione w załączniku nr 1.

Stabilizatory mają za zadanie między innymi zapewnić wytlumienie drgań kolumny wiertniczej oraz chronić przed drganiami (wibracjami) narzędzie diamentowe z PCD.

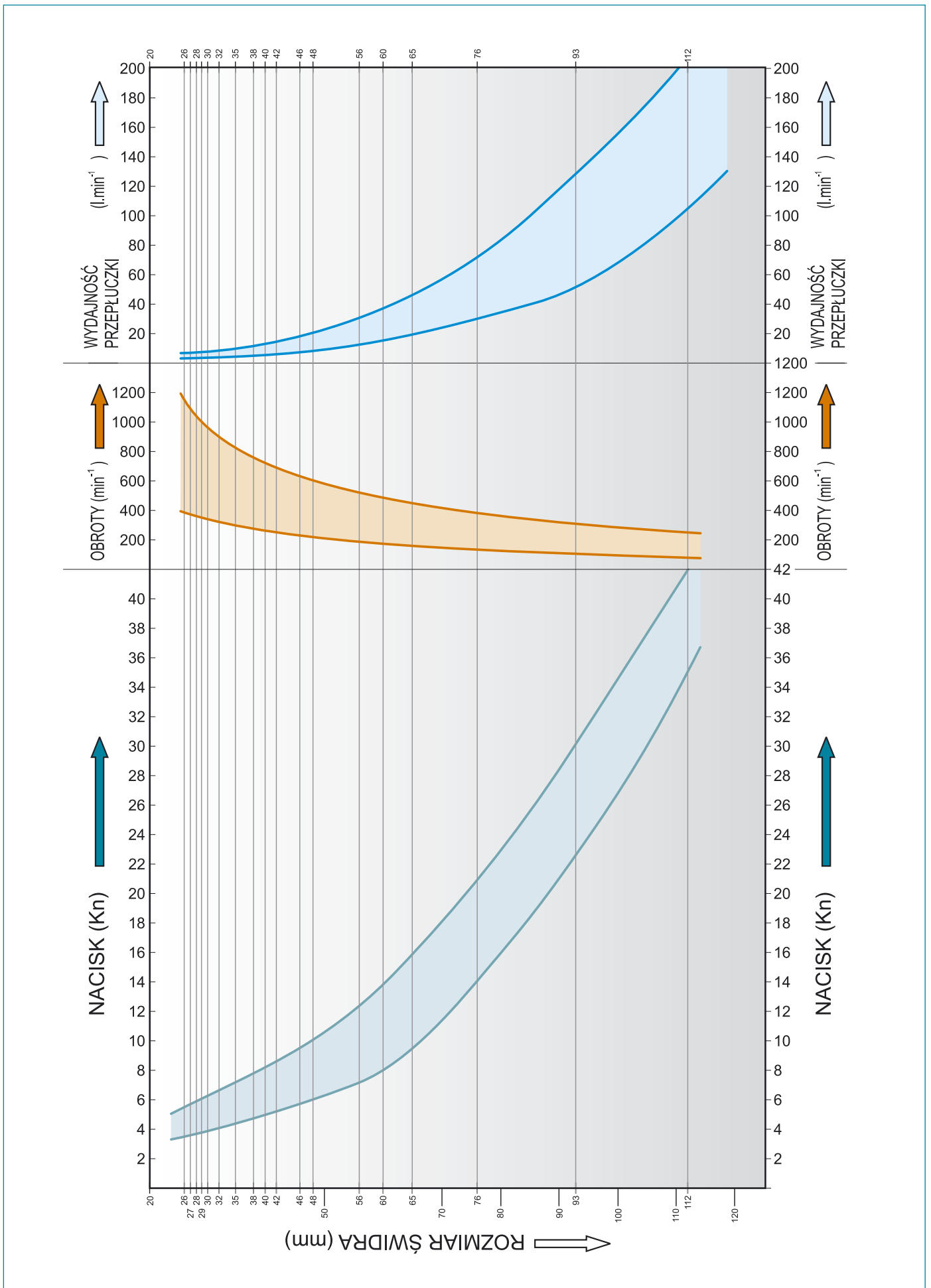
Zaprezentowane stabilizatory na zał. nr 1 w wykonaniu spiralnym są produkcji Urdiamant, a w wykonaniu z węglnikami spiekany - produkcji Feniks K&W.

Statyczna deformacja kolumny wiertniczej składającej się z rur płuczkowych, w trakcie wiercenia jest zjawiskiem naturalnym i uzależniona jest od masy własnej rur znajdujących się w otworze, która częściowo zredukowana jest środowiskiem górotworu.

Średnica świdra	Ilość i średnica płytek PDC na świdrze	Zalecany gwint Zalecany przewód wiertniczy	Nacisk	Obroty	Wydajność nominalna przepłuczki
[mm]	[szt.] × [mm]		[kN]	[min ⁻¹]	[l.min ⁻¹]
26, 27	2 × Ø11	Böhler 17 / ∅ 22mm	3,6 ÷ 4,3	360 ÷ 1100	3 ÷ 6
	2 × Ø13		5,0 ÷ 6,0		
28, 29	2 × Ø11	Böhler 17 / ∅ 22mm	3,6 ÷ 4,3	340 ÷ 1000	5 ÷ 8
	2 × Ø13		5,0 ÷ 6,0		
30	2 × Ø13	Böhler 17 / ∅ 22mm	5,0 ÷ 6,0	320 ÷ 950	5 ÷ 9
32	4 × Ø8	Böhler 17 / ∅ 22mm	3,8 ÷ 4,6	300 ÷ 890	6 ÷ 10
	2 × Ø13		5,0 ÷ 6,0		
35	3 × Ø11 + 1 × Ø8	Rd 20 / ∅ 25mm	5,4 ÷ 7,6	250 ÷ 750	7 ÷ 11
38	3 × Ø11 + 1 × Ø8	Rd 20 / ∅ 25 mm; VJ 27,5 / C 33,5; Cr 32p / Cr32p	5,4 ÷ 7,6	250 ÷ 750	8 ÷ 14
40	3 × Ø11 + 1 × Ø8	konus 1:12 / 25 mm; VJ 27,5 / C 33,5; Cr 32p / Cr32p	8,4 ÷ 10,1	240 ÷ 720	9 ÷ 15
42	5 × Ø8	konus 1:12 / C 33,5; VJ 27,5 / C 33,5; Cr 32p / Cr32p	4,7 ÷ 5,7	230 ÷ 680	11 ÷ 19
42 Stabil	3 × Ø11 + 1/2 × Ø11		7,2 ÷ 8,6		
42	3 × Ø13 + 1/2 × Ø8		8,0 ÷ 9,0		
42 Special	3 × Ø13 + 1/2 × Ø8		8,0 ÷ 9,0		
43 Ultra	3 × Ø13 + 1/2 × Ø8	konus 1:12 / C 33,5; VJ 27,5 / C 33,5; Cr 32p / Cr32p	8,0 ÷ 9,0	230 ÷ 680	11 ÷ 19
46	6 × Ø8	konus 1:12 / C 33,5; VJ 27,5 / C 33,5; VJ 36 / C42; Cr 32p / Cr32p; Cr 42p / Cr 42p	5,7 ÷ 6,9	210 ÷ 600	13 ÷ 21
	5 × Ø11		9,0 ÷ 10,8		
48	6 × Ø8	VJ 36 / C42; Cr 42p / Cr 42p	5,7 ÷ 6,8	210 ÷ 600	14 ÷ 23
	5 × Ø11		9,0 ÷ 10,7		
	3 × Ø13 + 1 × Ø11		9,3 ÷ 11,1		
56	9 × Ø8	VJ 36 / C42; Cr 42p / Cr 42p; Rd 40 / 50; VJ 41,5 / C50; SVJ 33 / 50	8,5 ÷ 10,3	170 ÷ 510	19 ÷ 32
	8 × Ø8		7,6 ÷ 9,2		
	6 × Ø11		10,8 ÷ 12,9		
60	10 × Ø8	VJ 36 / C42; Cr 42p / Cr 42p; Rd 40 / 50; VJ 41,5 / C50; SVJ 33 / 50	9,5 ÷ 11,5	160 ÷ 480	24 ÷ 41
	8 × Ø8		7,6 ÷ 9,2		
	6 × Ø11		10,8 ÷ 12,9		
65	12 × Ø8	SVJ 33 / 50; VJ 41,5 / C50; Rd 40 / 50; SVJ 42 / 60	11,4 ÷ 13,8	150 ÷ 440	26 ÷ 43
	8 × Ø11		9,5 ÷ 11,5		
	5 × Ø13		12,5 ÷ 15,0		
	5 × Ø13 Dome Drill		12,5 ÷ 15,0		
76	14 × Ø8	Rd 40 / 50; SVJ 33 / 50; SVJ 42 / 60; VJ 51,5 / C60	13,3 ÷ 16,1	125 ÷ 380	42 ÷ 80
	18 × Ø8		17,1 ÷ 20,7		
	9 × Ø11		16,2 ÷ 19,3		
	6 × Ø13		15,0 ÷ 18,0		
	6 × Ø13 Dome Drill		15,0 ÷ 18,0		
93	24 × Ø8	SVJ 33 / 50; SVJ 42 / 60; SVJ 50 / 70; 2 3/8" Reg / 80	22,8 ÷ 27,6	100 ÷ 310	53 ÷ 145
	15 × Ø11		27,0 ÷ 32,2		
	9 × Ø13		22,5 ÷ 27,0		
	9 × Ø13 Dome Drill		22,5 ÷ 27,0		

Zasady wiercenia świdrami z PCD w przemyśle górniczym:

- Narzędzie jest bardzo wrażliwe na mechaniczne uderzenia, wibracje i na zmianę twardości wierczonej skały, dlatego należy wszelkie operacje wykonywać ostrożnie i stopniowo zmieniać parametry robocze w aspekcie zachodzących zmian w górotworze. Narzędzie, na które przenoszą się wibracje ulega uszkodzeniu poprzez odpryski warstwy polikrystalicznej, z powierzchni węglika spiekane, a w krytycznych sytuacjach dochodzi do wyłamania całego krążka z korpusu słupka.
- Należy unikać wiercenia na wysokich obrotach, kiedy dochodzi do wyraźnej wibracji przewodu wiertniczego (zjawisko występuje podczas wierceń w skałach twardych).
- Zaleca się stosowanie „ciasnej kolumny wiertniczej”, tzn. utrzymywanie małego luzu pomiędzy średnicą otworu i stosowanymi rurami płuczkowymi. Rozwiązanie takie pozwala na lepsze prowadzenie oraz stabilizację narzędzia w wierconym otworze, mniejszą wibrację kolumny rur wiertniczych, mniejszą krzywiznę otworu przez co zapewnia się uzyskanie bardziej stabilnej ścianki otworu i optymalizuje zużycie wody dla przepłuczki.
- Otwór należy zawierać świdrem z WS przynajmniej na głębokość jednego metra.
W razie pojawienia się elementów stalowych w otworze - przerwać wiercenie świdrem PCD i przewiercić odcinek wąskoostrzową impregnowaną koronką o odpowiedniej konstrukcji (standardowe typy ST 1 i ST 2).
- Po zakończeniu wierceń systematycznie sprawdzać stan świdra PCD.
- Zaleca się stosowanie stabilizatorów dla wyeliminowania drgań przenoszonych na narzędzie diamentowe z PCD. Stosując stabilizator należy kontrolować jego średnicę roboczą, która nie powinna być mniejsza od nominalnej o 1,5 mm.
- W trakcie wiercenia uwzględnić straty przepłuczki. Parametry dotyczące ilości przepłuczki są zmienne w zależności od zastosowanego narzędzia. Inne są dla wiercenia narzędziem z węglika spiekane, inne dla wierceń rdzeniowych, a inne dla wierceń pełnotworowych.
- Brak odpowiedniej ilości przepłuczki podczas wiercenia narzędziami z PCD przejawia się zdecydowanym spadkiem wydajności wiercenia i żywotności narzędzia.
- Zapytania związane z doborem narzędzia PCD oraz nietypowe uszkodzenia świdrów i koronek diamentowych przekazywać do producenta.

Stosowanie się do przedstawionych w niniejszej instrukcji zaleceń pozwoli osiągnąć bardzo dobre wyniki, tj. dużą wydajność i wysokie tempo prac przy relatywnie niskich jednostkowych kosztach wiercenia.

www.urdiamant.cz
www.urdiamant.eu

URDIAMANT

Urdiamant, s.r.o.
Dolnostudénská 715/3
787 01 Šumperk
Czech Republic

tel./phone: + 420 / 583 366 111, 305, 393
fax: + 420 / 583 224 723

URDIAMANT SLOVAKIA, s.r.o.
A. Kmeťa 17/10511
036 01 Martin, Slovakia
tel.: +421 433 240 288-9
fax: +421 432 812 002

Urdiamant Sp. z o.o.
Katowicka 3
43-300 Bielsko-Biala, Poland
tel.: +48 33 82 12 130
fax: +48 33 82 12 130

ООО „УРДИАМАНТ“
150003 г. Ярославль
ул. Советская д. 79 офис 13, Россия
тел. 8-4852-25-67-29
сот. 8-962-202-66-77

